

Wrocław, 12 grudnia 2020 r.

Dr hab. Adam Mrozowicki, prof. UWr
Instytut Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego
Zakład Socjologii Ogólnej
adam.mrozowicki@uwr.edu.pl

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr. Arkadiusza Kołodzieja w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki socjologiczne

Podstawą przeprowadzonej przeze mnie oceny dorobku dr. Arkadiusza Kołodzieja były przekazane mi dokumenty, w tym autoreferat wraz z opisem kariery zawodowej, wykaz osiągnięć po uzyskaniu stopnia doktora, wskazana jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a. Ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” z dnia 20 lipca 2018 r. (zwanej dalej Ustawą), monografia autorska „Marynarze floty transportowej w świetle studiów nad strukturą społeczną” (Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2019, 400 s.) oraz kopie wybranych pozycji spośród pozostałego dorobku naukowego, w tym 14 artykułów i rozdziałów naukowych oraz oryginały czterech książek, w tym dwóch autorskich: „Statystyka opisowa dla studentów kierunków humanistycznych” (Szczecin, Economicus, 2011, s.140), „Teoria estymacji w praktyce badań społecznych” (Difin, Warszawa, 2013, s. 183) i dwóch współredagowanych: „Prognoza, interwencja i ewaluacja w naukach społecznych. Teoria socjologiczna i praktyka badawcza” (Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2015, red. Arkadiusz Kołodziej i Iwona Sobieraj, s. 162) oraz „Liquid Structures and Cultures” (Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2017, red. Oxana Kozlova i Arkadiusz Kołodziej, s. 256).

Celem recenzji było określenie, czy Habilitant spełnia kryteria określone w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy, tj. w szczególności – oprócz posiadania stopnia doktora – „posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny” oraz „wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.” Recenzję podzieliłem na prezentację sylwetki Habilitanta, ocenę osiągnięcia naukowego wskazanego we wniosku jako zgodnego z Art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy oraz ocenę pozostałej aktywności naukowej.

Sylwetka Habilitanta

Dr Arkadiusz Kołodziej uzyskał tytuł magistra socjologii w Uniwersytecie Szczecińskim w 2001 roku. Stopień doktora socjologii zdobył w 2009 roku w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach za rozprawę „Źródła sceptycyzmu przewidywczego w obrębie nauk społecznych” (promotor prof. US dr hab. Bogdan Gębski). Swoją całą karierę zawodową spędził w Uniwersytecie Szczecińskim, najpierw jako asystent w Instytucie Socjologii (2002-2009), potem jako adiunkt (2009- do dziś). W trakcie kariery naukowej współpracował m.in. z Uniwersytetem w Zadarze oraz z Koreańskim Towarzystwem Socjologii Środowiska.

Ocena osiągnięcia naukowego wskazanego we wniosku habilitacyjnym

Dr Arkadiusz Kołodziej wskazał jako główne osiągnięcie naukowe monografię autorską zatytułowaną „Marynarze floty transportowej w świetle studiów nad strukturą społeczną”

(Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2019, 400 s., recenzje: prof. dr hab. Danuta Walczak-Duraj, prof. dr hab. Stanisław Kosiński). Z formalnego punktu widzenia, monografia ta spełnia kryteria ustawowe, tj. została wydana przez wydawnictwo, które w roku jej opublikowania w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a Ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym.” Książka jest obszerna (400 stron), napisana została poprawnym językiem polskim. Posiada klasyczną strukturę zorientowanej empirycznie pracy naukowej, tj. wprowadzenie, trzy rozdziały przeglądowe, rozdział metodologiczny, dwa rozdziały prezentujące wyniki badań, zakończenie, aneks z narzędziami badawczymi (kwestionariuszami ankiet), bibliografię, spis rysunków i tabel oraz bardzo krótkie podsumowanie napisane w języku angielskim. Nie mam zastrzeżeń do formalnej strony monografii poza jedną wątpliwością: nie jestem pewien, dlaczego część wykresów słupkowych zawiera jedynie liczebności, a nie odsetki? To samo dotyczy niektórych tabel krzyżowych, np. tabeli 28, s. 210. W moim przekonaniu utrudnia to lekturę zaprezentowanych analiz.

Monografia, jak wskazuje sam Habilitant w autoreferacie, stanowi odzwierciedlenie jego długoletnich – udokumentowanych we wcześniejszych publikacjach – zainteresowań badaniami na strukturę społeczną i socjologią morską. Autor odnosi swoje rozważania w dyskusję nad „ludźmi morza” do dwóch ujęć struktury społecznej: dystrybucyjnego, związanego z opisem statusu społecznego marynarzy, a zatem klasycznymi badaniami nad stratyfikacją, oraz relacyjnego, bliższego systemowym analizom przedsiębiorstwa (tutaj: statku) właściwym socjologii pracy. Taka rama teoretyczna nie jest być może sama w sobie nowatorska, jednak dobrze służy uporządkowaniu wyników badań.

W moim przekonaniu wkład monografii w rozwój socjologii ma w pierwszej mierze charakter empiryczny. Autor przeprowadził za pośrednictwem ankiety audytoryjnej, na próbie kwotowej (n=440), badania nad marynarzami floty transportowej w ośrodkach szkoleniowych marynarzy oraz badania nad dorosłymi mieszkańcami województwa zachodniopomorskiego (próba kwotowa n= 387) z wykorzystaniem zarówno ankiety online (CAWI), jak i techniki PAPI. Zaprezentowane ramy teoretyczne, w szczególności rozróżnienie na relacyjny i dystrybucyjny wymiar struktury społecznej, pozwoliły na postawienie dwóch pytań badawczych: „jak przedstawia się współczesny, relacyjny aspekt struktury społecznej statku?” oraz „jaką pozycję społeczną (status) zajmują marynarze we współczesnym społeczeństwie polskim?”. Są to pytania teoretyczno-empiryczne, jednak stoi za nimi refleksja nad temat przemian zachodzących w środowisku marynarzy floty transportowej oraz w ich otoczeniu społecznym, które sprawiają, że zawód ten traci na popularności w Polsce pomimo względnie wysokiego statutu społecznego wykonujących go pracowników. Pytanie takie powraca w kolejnych rozdziałach recenzowanej monografii, czyniąc z niej spójną całość.

W rozdziale pierwszym Habilitant dokonuje przeglądu koncepcji teoretycznych i badań nad strukturą społeczną. W moim przekonaniu jest to dobrze napisana część pracy, uwzględniająca zarówno klasyczne dzieła, jak nowsze prace teoretyków takich jak D. Elder-Vass czy D. Porpora. Można zastanawiać się, czemu w odwołaniach zabrakło zupełnie prac M. Archer. Habilitant wskazuje, że pojęcia struktury i systemu są łączone w wielu koncepcjach (s. 33), ale nie wyjaśnia, czy chodzi mu o utożsamienie tych pojęć, co byłoby, w moim przekonaniu, błędem, czy też o wskazanie na relacje między nimi. Habilitant jest świadomy, że struktura społeczna i stratyfikacja to dwie odrębne kategorie, jednak wydaje się że czasami je ze sobą zbyt blisko utożsamia, np. sytuując opis struktur klasowych w części poświęconej dystrybucyjnemu wymiarowi struktury społecznej. Nie jest to błędem, wiele zależy od przyjętej perspektywy teoretycznej, ale jednoznacznego określenia tej ostatniej trochę mi zabrakło.

Rozdział drugi zawiera przegląd różnych podejść w badaniach nad strukturą społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem prezentacji wybranych skal pomiaru pozycji społecznej (m.in. SKZ-2007, EGP), atrakcyjności zawodu (Careercast) i dystansu interakcyjnego (CAMSIS).

Rozdział oceniam również pozytywnie, może on z powodzeniem służyć celom dydaktycznym. Zabrakło mi jednak bardziej krytycznego podejścia do wykorzystania zawodu jako wskaźnika w badaniach nad strukturą społeczną m.in. w kontekście prekaryzacji pracy, pomiaru pozycji osób bezrobotnych czy też refleksji nad znaczeniem pracy reprodukcyjnej. Autor wspomina wprawdzie (s.58-59), że wartość eksplanacyjna zawodu jako wskaźnika położenia społecznego może być w przyszłości coraz bardziej ograniczona ze względu na zmiany na rynku pracy czy starzenie się społeczeństwa. Jednak to, co odnosi do przyszłości, wydaje się mieć miejsce już dziś. Pewne rozstrzygnięcia teoretyczne są dyskusyjne: nie przekonał mnie na przykład Habilitant, że do badań strukturalnych wymiarów sytuacji pracy lepiej nadaje się ujęcie T. Parsonsa niż K. Marksa czy M. Webera. Nie utożsamiałbym również instytucjonalnego podejścia do badań nad strukturą społeczną z podejściem relacyjnym, przed czym przestrzega m.in. cytowany przez Habilitanta D. Porpora. Te dyskusyjne kwestie nie przekreślają jednak mojej pozytywnej oceny rozdziału.

Rozdział trzeci, poświęcony tradycji badań socjologicznych nad ludźmi morza, przeczytałem z największym zainteresowaniem. Jest to solidnie napisany przegląd polskiej i zagranicznej literatury przedmiotu w odniesieniu do działu refleksji socjologicznej, w którym socjologia polska ma istotne osiągnięcia (prace L. Janiszewskiego czy R. M. Woźniaka). Habilitant sprawnie porusza się po tym obszarze badawczym, jest świadomy istniejących w nim luk i dobrze wpisuje w nie swoje własne badania. Moją szczególną uwagę zwróciła umiejętność łączenia przez Habilitanta różnych pól problemowych: globalnego kontekstu pracy na morzu, dyskusji na temat przemian zawodu marynarzy, analiz z wykorzystaniem systemowego ujęcia organizacji pracy. Nie jestem w pełni przekonany, czy dość pobieżne odwołanie się do teorii N. Luhmanna (statek jako system autopojetyczny) oraz E. Goffmana (statek jako instytucja totalna) zostało w pełni „przepracowane” przez Autora. Daje ono potencjał połączenia perspektywy systemowej i interpretatywnej, który nie jest jednak w pełni wykorzystany ani w części empirycznej pracy, ani we wnioskach. Doceniam natomiast dyskusję na temat odmienności statku dalekomorskiego od klasycznych zakładów pracy.

W rozdziale czwartym, poświęconym metodologii badań własnych, Habilitant poprawnie sformułował problem badawczy w oparciu o przegląd literatury przedmiotu (s.166) oraz opisał swoje wybory metodologiczne. Badania mają charakter unikatowy ze względu na ich realizację we względnie rozproszonym, trudno dostępnym środowisku marynarzy. Od strony warsztatowej oceniam je pozytywnie, pomimo kilku wątpliwości związanych ze sposobem ich przeprowadzenia i opisania. Autor postawił bardzo szeroką hipotezę (s.165) mówiącą o tym, że „zdolność mechanizmów systemu stratyfikacji do skutecznej motywacji jednostek (przynajmniej w niektórych, wymagających zawodach) maleje wraz z rozwojem (społecznym, ekonomicznym, kulturowym) danego społeczeństwa”. Jest ona trudno, jak sam Habilitant zauważa, weryfikowalna, a hipotez szczegółowych sformułowanych wprost w pracy nie znajdziemy. Do słabszych stron rozdziału zaliczam również kwestię opisu doboru próby badawczej w obu badaniach (marynarzy i mieszkańców województwa zachodniopomorskiego), która nie uwzględnia porównania próby i populacji, przez co nie wiadomo do końca, do czego odnosić się miał dobór kwotowy. O ile w przypadku marynarzy wiemy, że parametrów populacji nie znamy, o tyle w przypadku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego parametry takie są dostępne ze statystyk GUS. Wyjaśnienia wymagałyby również roczny okres realizacji badań nad mieszkańcami województwa zachodniopomorskiego (10.2016-10.2017). Nie jest on poddany w książce refleksji metodologicznej, a w moim przekonaniu osłabia jakość uzyskanych danych.

W rozdziale piątym Habilitant przedstawił wyniki przeprowadzonych analiz w odpowiedzi na pierwsze z postawionych pytań badawczych, o kształt struktury społecznej statku dalekomorskiego. Autor analizuje strukturę formalną statku dalekomorskiego, organizację pracy, strukturę narodowościową i relacje w międzynarodowych zespołach

roboczych oraz znaczenie sieci wsparcia w sytuacji względnej izolacji w trakcie rejsu. Jest to bardzo dobrze napisana część monografii, która pozwala na charakterystykę pracy badanych w kategoriach „elastycznych”, „globalnych” marynarzy, zatrudnionych w ramach wielonarodowych załóg, podlegających rosnącej intensyfikacji pracy w wyniku przemian zachodzących w badanej branży.

Rozdział szósty przynosi namysł nad dystrybucyjnym aspektem struktury społecznej, w tym nad pozycją marynarzy w różnie definiowanych hierarchiach społecznych. Habilitant poddaje empirycznie ugruntowanej refleksji przemiany statusu społecznego badanej grupy zawodowej oraz dokonuje przeglądu wcześniej rozpatrywanych koncepcji struktury społecznej oraz skal pomiaru statusu społecznego w odniesieniu do wyników badań własnych. Przeprowadzone analizy potwierdzają wskazany wcześniej paradoks: zawód marynarza cieszy się względnie wysokim prestiżem, a równocześnie nie przyciąga kandydatów do wykonywania tego zawodu. Przyczyn tego stanu rzeczy Habilitant upatruje w przemianach zachodzących zarówno w środowisku pracy marynarzy (konteneryzacja, uelastycznienie i intensyfikacja pracy), jak i poza nim (poprawa sytuacji na rynku pracy w Polsce, wzrost wynagrodzeń, ale i wzrost oczekiwań społecznych i spadek akceptacji kosztów pracy na morzu). Przeprowadzone w rozdziale rozważania są poprawne i oceniam je pozytywnie. Nie jest dla mnie tylko do końca jasne, czemu w tym rozdziale znalazł się podrozdział na temat „bezpieczeństwa pracy na morzu”, który bardziej pasowałby do rozdziału piątego na temat organizacji pracy.

Podsumowując moją recenzję, do słabszych stron recenzowanej monografii zaliczyłbym problemy teoretyczne związane z określeniem relacji między strukturami, systemem społecznym i instytucjami społecznymi oraz problemy metodologiczne związane z brakiem hipotez szczegółowych oraz niewystarczającym opisem relacji pomiędzy próbą i populacją w obu zrealizowanych badaniach. Monografia pozostawia również pewien niedosyt odnośnie stopnia zaawansowania analiz empirycznych, które ograniczają się w zasadzie do statystyk opisowych i prostej analizy korelacji. Jest to zaskakujące, ponieważ Habilitant jest autorem podręczników z zakresu analizy ilościowej. Nie przekreśla to jednak w moim mniemaniu wartości poznawczej pracy. Mankamentem, który dostrzegam jest także dość krótkie zakończenie monografii. Uważam, że Habilitant mógł w nim w nieco większym stopniu nawiązać do tocznych w literaturze światowej dyskusji na temat przemian świata pracy w warunkach późnego kapitalizmu, w tym szczególności przemian zawodu, pozycji i statusu społecznego marynarzy.

Pomimo punktów krytycznych, moja końcowa ocena monografii pod kątem spełniania przez nią kryteriów osiągnięcia naukowego wskazanych w Ustawie jest pozytywna. Recenzowana monografia stanowi znaczny wkład w rozwój socjologii morskiej za sprawą ugruntowanej empirycznie diagnozy przyczyn odpływu kadr z zawodu marynarzy floty transportowej w kontekście przemian globalnych, krajowych i organizacyjnych w ich środowisku pracy. Badania dr Arkadiusza Kołodzieja pozwalają stwierdzić, że w efekcie zachodzących w środowisku pracy marynarzy zmian, takich jak automatyzacja, konteneryzacja oraz rosnąca konkurencja kosztowa, oraz poprawy sytuacji na rynku pracy w Polsce, względnie wysokie zarobki nie są w stanie zrekompensować kosztów jednostkowych pracy na morzu związanych m.in. z izolacją społeczną. Autor przekonująco udowodnił, że mamy do czynienia ze zderzeniem tradycyjnej struktury organizacyjnej statku z wymaganiami współczesnego środowiska pracy na morzu oraz przemianami społeczeństwa polskiego, w tym postulowanym, choć dyskusyjnym w rzeczywistości, „otwieraniem się struktury społecznej.” Badania stanowią również wkład w dyskusję na temat ograniczeń funkcjonalistycznych teorii stratyfikacji społecznej, wskazując na istnienie niedoboru kadr pomimo względnie wysokiej pozycji marynarzy w strukturze społecznej. Badania wzbogacają wreszcie analizy z zakresu socjologii pracy o wątek organizacji pracy w niewielkich, względnie izolowanych systemach społecznych (statkach dalekomorskich) pozostających w skomplikowanych relacjach ze swoim otoczeniem

społecznym m.in. za sprawą swego przemieszczania się pomiędzy różnymi państwami narodowymi oraz istnienia wielonarodowych załóg. Wszystko to sprawia, że recenzowana monografia stanowi znaczny wkład w rozwój nauk socjologicznych.

Ocena pozostałej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni

W drugiej części recenzji skupiam się na odpowiedzi na pytanie, czy dr Arkadiusz Kołodziej „wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.”

Habilitant od momentu uzyskania stopnia doktora opublikował monografię na temat teorii estymacji w praktyce badań społecznych, podręcznik do statystyki opisowej dla studentów kierunków humanistycznych oraz redagował dwie prace zbiorowe. Był również autorem 26 artykułów w czasopismach naukowych, w tym dwóch indeksowanych w JCR („European Societies” oraz „Transformations in Business and Economics”). Jest to pod względem ilościowym dorobek niezbyt obszerny. Zabrakło w nim publikacji w kluczowych periodykach socjologicznych, takich jak „Studia socjologiczne” czy „Polish Sociological Review”, nie mówiąc już o pracach opublikowanych w czasopismach zagranicznych np. z zakresu socjologii organizacji. Habilitant nie był często cytowany (33 cytowania w liberalnym Google Scholar, 2 cytowania w bazie Scopus). Nie odbywał staży podoktorskich w innych ośrodkach krajowych lub zagranicznych poza jednym pobytem w ramach programu Erasmus+ w Kiel. Nie kierował samodzielnie realizowanym, finansowanym ze źródeł zewnętrznych międzynarodowym projektem badawczym.

Jakościowe spojrzenie na dorobek naukowy Habilitanta rzuca jednak lepsze światło na jego aktywność naukową niż ocena bibliometryczna. Jego publikacje związane są z kilkoma obszarami refleksji socjologicznej: (1) socjologią morską, w ramach której rozwijane są niektóre wątki zaprezentowane w monografii Habilitanta; (2) metodologią badań społecznych oraz prognozowaniem społecznym; (3) badaniami nad strukturą społeczną, statusem i prestiżem; (4) pozostałą tematyką, w tym m.in. rozważaniami z zakresu socjologii sportu oraz czasu wolnego.

Spośród tych czterech obszarów, za najistotniejszą uznaję aktywność naukową Habilitanta związaną z rozwijaniem i upowszechnianiem w środowisku międzynarodowym socjologii morskiej. Bardzo wysoko oceniam artykuł opublikowany w „European Societies” (napisany wspólnie z A. Kołodziej-Durnaś) poświęcony relacjom społecznym w ramach wielokulturowych załóg statków dalekomorskich oraz tekst „Labour milieu of merchant seamen’s crews – economisation versus human relations” (w piśmie „Transformations in Business and Economics”). W przypadku obu artykułów mamy do czynienia z wyraźnie postawionym problemem badawczym i dobrze zaraportowanymi wynikami badań empirycznych. Należy docenić również publikację tekstu poświęconego koncepcji marynizacji L. Janiszewskiego w periodyku „Cultural Interaction Studies of Sea Port Cities” wydawanym przez koreański International Institute of Maritime Affairs. Artykuł przybliży polskie tradycje uprawiania socjologii morskiej międzynarodowemu czytelnikowi. W innych tekstach, Habilitant podejmuje również dyskusję na temat „statusu naukowego socjologii morskiej” (w piśmie „Studia Martima”) oraz kultury bezpieczeństwa w czasie pracy na morzu (tekst w „Zarządzaniu Zasobami Ludzkimi”). Ten ostatni artykuł, podobnie zresztą jak tekst pt. „Elastyczne formy zarządzania a problemy organizacji pracy na statkach dalekomorskich” (opublikowany w „Miscelanea Anthropologica et Sociologica”) uznaję za nieco słabszy ze względu na jego zdominowanie ich przez perspektywę wyniesioną z nauk o zarządzaniu raczej niż z socjologii pracy i organizacji. Jest dla mnie np. niezrozumiałe, dlaczego „kultura bezpieczeństwa” miałyby być odnośzona do pojęcia habitusu, a to ostatnie oderwane od

uwarunkowań klasowych. Niezależnie od takiego typu, szczegółowych zastrzeżeń, trzeba podkreślić, że Habilitant ma za sprawą swoich publikacji ugruntowaną pozycję w polskim środowisku socjologicznym zajmującym się „problematyką morską”, a jego aktywność naukowa w tym zakresie jest zdecydowanie ponadlokalna.

Dołączone do materiałów habilitacyjnych książki „Teoria estymacji w praktyce badań społecznych” (Difin, Warszawa, 2013, s. 183) oraz „Prognoza, interwencja i ewaluacja w naukach społecznych. Teoria socjologiczna i praktyka badawcza” (Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2015, red. Arkadiusz Kołodziej i Iwona Sobieraj, s. 162) oceniam pozytywnie, jako przejaw rozwoju zainteresowań naukowych Habilitanta zarysowanych jeszcze w okresie przygotowywania rozprawy doktorskiej. Pierwsza z wymienionych książek ma charakter bardziej podręcznikowy i jako taka powinna być oceniana. Nie przynosi ona przełomowych rozstrzygnięć, ale dość dobrze porządkuje zastaną wiedzę. Współredagowana z I. Sobieraj praca zbiorowa zawiera natomiast dziewięć rozdziałów dotyczących różnych aspektów ewaluacji i prognozowania w naukach społecznych. Teksty są dobrze dobrane, a artykuł samego Habilitanta („Prognozowanie zjawisk społecznych w obrębie socjologii – nadzieje, możliwości, ocena trafności”) przynosi interesującą dyskusję na temat możliwości i ograniczeń realizacji funkcji prognostycznej w socjologii w kontekście upodmiotowienia społeczeństwa i urynkowania gospodarki. Podobne rozważania zawiera tekst na temat problemów metodologicznych futurologii jako „dyscypliny naukowej” opublikowany w czasopiśmie „Folia Sociologica.”

W odniesieniu do problematyki badań nad strukturą społeczną, statusem i prestiżem, publikacje Habilitanta obejmują m.in. współredakcję pracy zbiorowej „Liquid Structures and Cultures” (Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2017, red. Oxana Kozlova i Arkadiusz Kołodziej, s. 256), a także teksty poświęcone aksjonormatywnym wymiarom struktur społecznych oraz dwa artykuły poświęcone problemom określania pozycji seniorów w strukturze społecznej (w: „Społeczeństwo i edukacji”) oraz „czynnikiem określającym status społeczny pielęgniarek” (w: „Hygeia Public Health”). Redagowana praca zbiorowa stanowi typową, niezbyt spójną publikację pokonferencyjną, a jej główną zaletą jest zebranie znacznego grona zagranicznych autorów. Bardziej interesujące poznawczo, a zarazem skłaniające do krytycznej refleksji, są prace poświęcone „wartościom i strukturze społecznej” (opublikowana w „Rocznikach nauk społecznych”) oraz „sprawiedliwości i strukturze społecznej.” (artykuł opublikowany w piśmie „Folia Sociologica”). Habilitant wskazuje w nich na powiązanie refleksji nad strukturą społeczną z wartościowaniem, choć, co ciekawe, woli w tym kontekście odwoływać się do klasyków (np. Arystotelesa) niż bardzo istotnej w socjologii post-Bourdriańskiej dyskusji nad „moralnymi granicami klas” (M. Lamont, A. Sayer).

Odnosnie czwartego obszaru problemowego, w dorobku Habilitanta odnajdujemy przeglądową pracę na temat socjologii sportu oraz, ciekawszy poznawczo w moim odczuciu artykuł „Savoir-vivre w ujęciu funkcjonalnym - dobre maniery w otwartej strukturze społecznej” (ogłoszony w piśmie „Normy, dewiacje, kontrola społeczna”). W tym ostatnim tekście został postawiony problem relacji między regułami określającymi „dobre maniery” a sytuacją otwierania się struktury społecznej. To dobrze napisany artykuł, choć ostatecznie zabrakło mi – ponownie – odniesienia do klasowych aspektów savoir-vivre.

W świetle kryteriów ustawowych, dobrze wygląda aktywność konferencyjna Habilitanta na poziomie międzynarodowym. Dr Arkadiusz Kołodziej prezentował swoje referaty na 32 konferencjach naukowych, w tym za granicą, w Genewie, Turynie, Reykjavíku, Zadarze, Trewirze, Atenach i w Pradze. Brał aktywny udział w ważnych kongresach międzynarodowych Europejskiego Towarzystwa Socjologicznego i Niemieckiego Towarzystwa Socjologicznego. Współorganizował grupę tematyczną w czasie XV i XVI Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego Polskiego Towarzystwa Socjologicznego.

Na uznanie zasługuje zaproszenie do udziału w konferencji naukowej w Korei Południowej (International Conference Global Risk Society, Environmental Justice, and Green City). O współpracy z badaczami koreańskimi świadczy wspólna publikacja z Chang Shin-Ock (oraz A. Kołodziej-Durnaś) w „Rocznikach Socjologii Morskiej” zawierająca wyniki analiz porównawczych pozycji społecznej rybaków w Korei Południowej i Polsce. Habilitant upowszechniał również dorobek polskiej socjologii morskiej w czasie konferencji East Asian Sociological Association w Tokio oraz w trakcie seminarium na temat socjologii morskiej w Pusan (Korea Południowa). O aktywności „w więcej niż jednej uczelni”, na poziomie międzynarodowym, świadczy również udział w międzynarodowym projekcie dydaktycznym „Social Science and the Sea” realizowanym wspólnie z Uniwersytetem w Zadarze. Habilitant współorganizował również międzynarodowe konferencje w Uniwersytecie Szczecińskim: „Nations, Regions, Organisations” (2014, 2016, 2018) oraz „SSASEA: Social Science and the Sea” (2015). Za swoje osiągnięcia, dr Arkadiusz Kołodziej otrzymał dwukrotnie nagrodę naukową II stopnia Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego.

Podsumowując, jakościowa analiza dorobku habilitacyjnego dr. Arkadiusza Kołodzieja przekonuje mnie, że spełnia on w stopniu satysfakcjonującym wymagania ustawowe zarówno pod względem „istotności” jego aktywności naukowej, jak i jej ponadlokalności.

Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego

Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego nie jest oczekiwana w postępowaniach habilitacyjnych prowadzonych zgodnie z Ustawą „Prawo o szkolnictwie wyższym” z dnia 20 lipca 2018 r. Wydaje się jednak, że działalność w tym zakresie jest istotnym aspektem pracy samodzielnego pracownika badawczo-dydaktycznego. Z tego punktu widzenia, warto podkreślić, że Habilitant jest autorem podręcznika „Statystyka opisowa dla studentów kierunków humanistycznych” (Szczecin, Economicus, 2011, s.140). Opiekował się kątem naukowym „Visual Sociology” w swojej macierzystej uczelni (2012-2015), wypromował 5 prac licencjackich i otrzymał nagrodę Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego za osiągnięcia dydaktyczne (w 2012 roku).

Wart docenienia jest również udział Habilitanta w szkoleniach marynarzy jako certyfikowanego szkoleniowca, co świadczy o wpływie społecznym realizowanych przez niego badań. Habilitant brał również udział w popularyzacji wiedzy naukowej w ramach Dziecięcego Festiwalu Nauki (2013, 2015), Szczecińskiego Humanistycznego Uniwersytetu Młodych (2015, 2016), Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz Szczecińskiego Humanistycznego Uniwersytetu Seniora (2014). Brał także udział w Komitecie Organizacyjnym XV Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego w Szczecinie oraz w Radzie Naukowej Instytutu Socjologii US.

Wskazane powyżej fakty pozwalają sądzić, że Habilitant jest osobą aktywną na polu dydaktycznym i popularyzatorskim. Jego dorobek w tych obszarach oceniam pozytywnie.

Wnioski

Podsumowując moją recenzję, uznaję, że monografia naukowa autorstwa dr. Arkadiusza Kołodzieja pt. „Marynarze floty transportowej w świetle studiów nad strukturą społeczną” spełnia kryteria określone w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy, tj. stanowi znaczny wkład w rozwój nauk socjologicznych. Jest tak pomimo sformułowanych w recenzji uwag krytycznych. Nie umniejszają one, w moim przekonaniu, znaczenia pracy badawczej i istotnych poznawczo obserwacji empirycznych, a dyskusja na ich temat może mieć miejsce w czasie kolokwium habilitacyjnego.

W swojej recenzji wskazałem również, że aktywność naukowa Habilitanta może być uznana za istotną. Jego udział w ważnych kongresach międzynarodowych i upowszechnianiu socjologii morskiej w czasie zaproszonych wykładów poza granicami Polski pozwala uznać, że aktywność ta jest realizowana w więcej niż jednej uczelni, w tym na poziomie międzynarodowym. Oceny takiej nie przekreślają sformułowane w recenzji zastrzeżenia.

W związku ze spełnieniem kryteriów ustawowych w stopniu zadawalającym, popieram wniosek o nadanie dr. Arkadiuszowi Kołodziejowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki socjologiczne.

Adem Mrozowich